

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

**Eiropas Sociālā fonda projekts
„Augstākās izglītības studiju programmu izvērtēšana un priekšlikumi
kvalitātes paaugstināšanai”**

Vienošanās Nr.2011/0012/1DP/1.1.2.2.1/11/IPIA/VIAA/001

5.pielikums

**Priekšlikumi turpmākai studiju programmu, sagrupētu pa
studiju virzieniem, pilnveidei, uzlabošanai un attīstībai,
konsolidācijai, slēgšanai koledžās**

Rīga 2013

Pētījuma autore: *Dr. oec., Dr. philol. asoc. prof.* Ineta Kristovska, Ekonomikas un kultūras augstskolas prorektore

Saturs

Attēlu saraksts	3
Tabulu saraksts	3
Izmantotie saīsinājumi	3
Kopsavilkums	4
Ievads	5
1. Noramīvo aktu un politikas dokumentu apskats	7
2. Latvijas koledžu un to piedāvāto studiju programmu atsevišķu kvalitātes rādītāju analīze ...	12
3. Koledžu un to piedāvāto programmu kvalitātes uzlabošanas, pilnveides un konsolidācijas iespējas	17
Secinājumi un priekšlikumi	22
Secinājumi	22
Priekšlikumi	23
Avoti un literatūra	25
Avoti	25
Literatūra	25
Pielikumi	27
5.1. pielikums. Koledžu izglītība (Eiropas valstu pieredze)	27
5.2. pielikums. Koledžu/ programmu pašnovērtējuma ziņojumu/gada pārskatu (2011./2012.) analīze	32

Attēlu saraksts

1.attēls. Koledžās un augstskolās imatrikulēto studējošo skaita izmaiņas pa gadiem.....	5
1.1. attēls. Akreditēto 1. līmeņa profesionālo programmu piedāvājums Latvijas augstākās izglītības institūcijās (2013).....	7
2.1.attēls . Respondentu atbildes uz jautājumu „Kas noteica Jūsu izvēli studēt koledžas programmā?”, 2012. gada aptaujas rezultāti.....	13
2.2.attēls . Respondentu atbildes uz jautājumu „Kāpēc Jūs nestudējat koledžas programmās?”, 2012. gada aptaujas rezultāti.....	14

Tabulu saraksts

1.1. tabula. Koledžas absolventu kvalifikācijas deskriptori	9
3.1.tabula. Koledžu integrācijas augstskolā izvērtējums	18

Izmantotie saīsinājumi

AIKNC- Augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanas centrs

EKI – Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūra

KP - kredītpunkts

KVS - kvalitātes vadības sistēma

LKI – Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūra

PA – privātā augstskola, juridisko personu dibināta augstskola

PK - privāta augstskola, juridisko personu dibināta koledža

VA - valsts dibināta augstskola

VK - valsts dibināta koledža

Kopsavilkums

Saskaņā ar Boloņas procesu koledžas izglītība ir **īsā cikla augstākā izglītība**, kas ir **daļa** no bakalaura – tālāk – **augstākās izglītības**, tas nozīmē, ka **prasībām un galarezultātiem** šajās programmās ir **jābūt tikpat augstā līmenī kā ikvienā augstākās izglītības programmā**. Tomēr jārespektē arī šo programmu izteikti profesionālā ievirze, pirmkārt, īsā laikā (2 – 3 gados) nodrošinot darba tirgū nepieciešamās un aktuālās profesionālās kompetences.

Pētījumā ir analizēti pamatdokumenti, kas reglamentē 1. līmeņa profesionālo programmu organizēšanu, izanalizētas šo programmu stiprās un vājās puses un izvērtēta to loma izglītības sistēmā Latvijā. Noslēgumā sniegti ieteikumi, kā pilnveidot koledžu realizēto programmu saturu, kā nodrošināt to konkurētspēju, veicot strukturālas izmaiņas Latvijas izglītības sistēmā kopumā un konkrēti - koledžu sektorā.

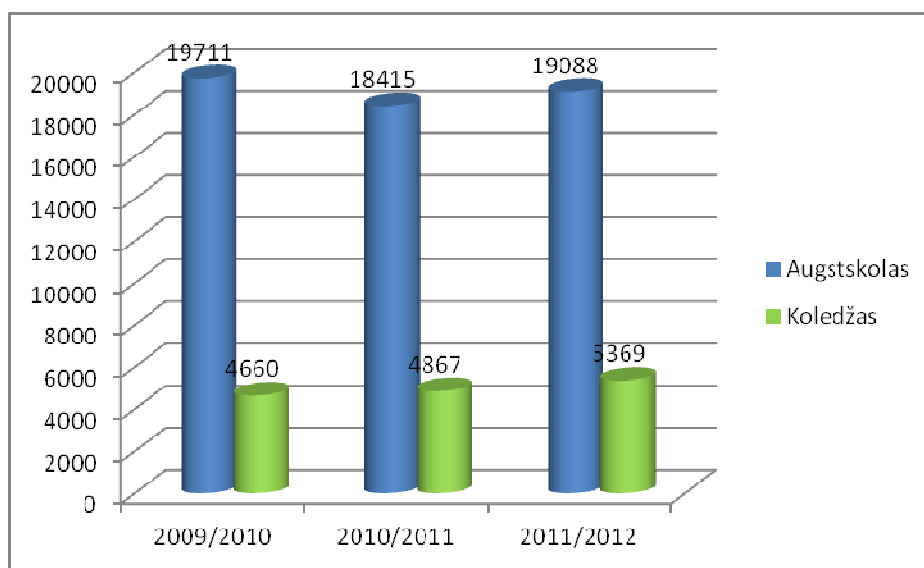
Koledžās realizētās 1. līmeņa profesionālās studiju programmas ir pierādījušas sevi kā pilnvērtīgas īsā cikla programmas, kas vairākumā gadījumu atbilst darba tirgus prasībām un ir pietiekami elastīgas, lai veicinātu tajās studējošo tālākās izglītības iespējas. Līdz ar to, lai gan ne visas guvušas augstu darba devēju novērtējumu, tomēr pašreizējā situācijā tās ir nepieciešamas.

Atslēgvārdi

1. līmeņa profesionālā studiju programma, koledža, studiju virzienu kvalitāte, integrācija, konsorcijs

Ievads

Koledžās realizētās 1. līmeņa profesionālās studiju programmas ir pierādījušas sevi kā pilnvērtīgas īsā cikla programmas, kas vairākumā gadījumu atbilst darba tirgus prasībām un ir pietiekami elastīgas, lai veicinātu tajās studējošo tālākās izglītības iespējas. Laika periodā no 2009. līdz 2012. gadam vērojams arī stabils koledžās imatrikulēto studējošo skaits (http://izm.izm.gov.lv/upload_file/Izglitiba/Augstaka_izglitiba/Statistika/2011/), salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu pieaugums ir par 10 % (augstskolās - par 5 %) (skat.1. attēlu).

1.attēls. **Koledžās un augstskolās imatrikulēto studējošo skaita izmaiņas pa gadiem**

Katru gadu koledžās iestājas aptuveni 30 % no visiem reflektantiem. Latvijā pavisam ir 24 koledžas, tātad katrai no tām 2011./2012. studiju gadā „pienācās” vidēji 230 reflektanti. Tomēr skaidri zināms, ka reflektantu izvēli nosaka vairāki faktori, viens no galvenajiem - piedāvātās studiju programmas kvalitāte.

Pētījuma mērķis: Izstrādāt priekšlikumus turpmākai studiju programmu, sagrupētu pa studiju virzieniem, pilnveidei, uzlabošanai un attīstībai, konsolidācijai, slēgšanai koledžās.

Pētījuma uzdevumi:

1. Izpētīt Eiropas valstu pieredzi 1. līmeņa profesionālo studiju (īsā cikla) programmu realizēšanā.
2. Izzināt 1. līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmu stiprās un vājās puses un izvērtēt to lomu izglītības sistēmā Latvijā.
3. Izvērtēt Latvijas koledžu atsevišķus darbības rezultātus saistībā ar programmu kvalitāti.

4. Izpētīt atsevišķas tendences koledžu absolventu iesaistei darba tirgū uzreiz pēc mācību iestādes absolvēšanas, kā arī absolventu studiju turpināšanas tendences.

Pētījuma metodoloģija

Lai izstrādātu priekšlikumus turpmākai studiju programmu, sagrupētu pa studiju virzieniem, pilnveidei, uzlabošanai un attīstībai, konsolidācijai, slēgšanai koledžās, laika periodā no 2012. gada novembrim līdz 2013. gada janvārim tika veikts pētījums, izmantojot šādas **metodes**:

1. Eiropas un Latvijas normatīvo un informatīvo dokumentu, kas nosaka 1. līmeņa (īsā cikla) izglītības programmu realizēšanu, vispārīgs apskats.
2. Latvijas koledžu un to realizēto studiju programmu pašnovērtējuma ziņojumu/gada pārskatu analīze.
3. Koledžu direktoru/augstskolu studiju prorektoru aptauja.
4. Augstskolās integrēto koledžu - augstskolu aģentūru - direktoru aptauja.
5. Ekonomikas un kultūras augstskolas un Biznesa vadības koledžas studējošo aptauja.

Pētījuma **ģenerālkopa** ir 24 Latvijas koledžas un 22 Latvijas augstskolas, kurās tiek realizētas 1. līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmas.

Pētījuma **izlase** ir 24 koledžas (skat. 2. pielikumu). Pētījumā tika iecerēts iesaistīt arī 10 augstskolas, taču no tām aktīva bija tikai viena - Rēzeknes Augstskola.

Pētījuma autore izanalizēja 24 Latvijas koledžu piedāvāto 92 programmu (27 - privāto koledžu piedāvātās programmas, 65 - valsts koledžu piedāvātās programmas) pašnovērtējuma ziņojumus un 24 koledžu pašnovērtējuma ziņojumus (2011./2012. studiju gads) vai gada pārskatus (2011. gads).

Studējošo aptaujas metodika (aptaujas metode, aptaujas instruments, aptaujas norise)

2012. gada decembrī tika izstrādāta aptaujas anketa studējošajiem, lai izzinātu vispārīgu viedokli par 1. līmeņa profesionālajām augstākās izglītības studiju programmām, to apguves izvēles kritērijiem. Tika aptaujāti 87 Biznesa vadības koledžas studējošie, 67 Ekonomikas un kultūras augstskolas 1. līmeņa profesionālo studiju programmu studenti un 126 bakalaura vai 2. līmeņa profesionālo studiju programmu studenti.

Koledžu direktoru/programmu direktoru aptaujas metodika (aptaujas metode, aptaujas instruments, aptaujas norise)

2012. gada novembrī tika izstrādāta aptaujas anketa koledžu direktoriem un augstskolu 1. līmeņa profesionālo programmu direktoriem. Anketa tika elektroniski izsūtīta 24 koledžām un 10 augstskolām. Atbildes tika saņemtas no 8 koledžām un 2 augstskolām.

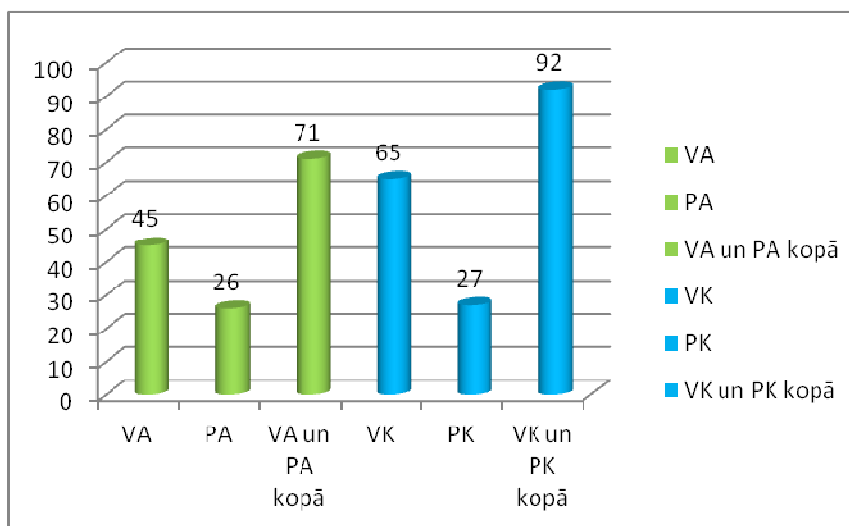
Īpaša uzmanība pētījumā tika pievērsta augstskolās integrēto koledžu - augstskolu aģentūru - direktoru aptaujai, noskaidrojot integrēšanas plusus un mīnus, tās ietekmi uz studiju kvalitāti koledžās. Aptaujas tika izsūtītas šādu koledžu direktoriem:

1. Latvijas Universitātes P.Stradiņa medicīnas koledža,
2. Latvijas Universitātes Rīgas Medicīnas koledža,
3. Rīgas Stradiņa universitātes Sarkanā Krusta medicīnas koledža,
4. Latvijas Kultūras koledža .

Atbildes tika saņemtas no 3 koledžām: Latvijas Universitātes P.Stradiņa medicīnas koledžas, Latvijas Universitātes Rīgas Medicīnas koledžas, Latvijas Kultūras koledžas .

1.Noramtīvo aktu un politikas dokumentu apskats

Saskaņā ar AIKNC datiem (www.aiknc.lv) 2013. gada janvārī Latvijā tiek realizētas 163 akreditētas pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmas (skat. 1.1. attēlu)

1.1. attēls. Akreditēto 1. līmeņa profesionālo programmu piedāvājums Latvijas augstākās izglītības institūcijās (2013).

Pirmā līmeņa profesionālās studiju programmas tiek piedāvātas 24 koledžās un 22 augstskolās, Augstskolas kopumā piedāvā 71 programmu (tai skaitā: 45 - valsts augstskolās, 26 - privātajās augstskolās), koledžas kopumā realizē 92 akreditētas programmas (t.sk.: 65 - valsts koledžās, 27 - privātajās koledžās). Tas liecina, ka 1. līmeņa profesionālo studiju programmu piedāvājums ir pietiekami plašs un daudzveidīgs.

1. līmeņa profesionālo augstākās izglītības studiju programmu realizēšanu Latvijā galvenokārt nosaka:

1. **Augstskolu likums**, definējot, ka „koledža ir izglītības iestāde, kas īsteno pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmas un dod iespēju iegūt ceturta līmeņa profesionālo kvalifikāciju. Pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programma tiek īstenota pēc vidējās izglītības ieguves. Tās īstenošanas laiks ir divi līdz trīs gadi” (<http://www.likumi.lv/doc.php?id=37967>).

2. **Profesionālās izglītības likums**, nosakot, ka „pirmā līmeņa profesionālā augstākā izglītība (koledžas izglītība) — augstākās pakāpes profesionālā izglītība, kas dod iespēju iegūt ceturto profesionālās kvalifikācijas līmeni; ceturtais kvalifikācijas līmenis — teorētiskā un praktiskā sagatavotība, kas dod iespēju veikt sarežģītu izpildītāja darbu, kā arī organizēt un vadīt citu speciālistu darbu” (<http://www.likumi.lv/doc.php?id=20244>)

3. **Augstskolu, koledžu un studiju virzienu akreditācijas noteikumi** (Ministru kabineta noteikumi Nr. 668; 25.09.2012.)

(<http://www.likumi.lv/doc.php?id=252142>)

4. **Noteikumi par pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības valsts standartu** (Ministru kabineta noteikumi Nr. 141; 20.03.2001.)

(<http://www.likumi.lv/doc.php?mode=DOC&id=6397>), kas nosaka, ka „pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmas (turpmāk — programmas) tiek īstenotas augstskolā vai koledžā. Programmu stratēģiskie mērķi ir:

- **sagatavot izglītojamo darbībai noteiktā profesijā**, veicinot viņa pilnveidošanos par garīgi un fiziski attīstītu, brīvu, atbildīgu un radošu personību;
- veicināt zināšanu un prasmju (arī patstāvīgās mācīšanās prasmju) apguvi, kas nodrošina ceturta līmeņa profesionālās kvalifikācijas iegūvi un sekmē konkurētspēju mainīgos sociālekonomiskajos apstākļos;

- **radīt motivāciju tālākizglītībai** un sniegt iespēju sagatavoties, lai iegūtu otrā līmeņa profesionālo augstāko izglītību un piektā līmeņa profesionālo kvalifikāciju”.

5. **Profesiju standarti** (www.lm.gov.lv/upload/darba_devejiem/profesiju_standarti).

Apkopojosa informācija atspoguļota darba grupas izstrādātajā dokumentā „**Latvijas izglītības sistēmas piesaiste Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūrai mūžizglītībai un Eiropas augstākās izglītības telpas kvalifikāciju ietvarstruktūrai**”

(<http://www.nki-latvija.lv/publikācijas/nacionalie-zinojumi>).

Dokumentā akcentēts, ka „pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības (koledžas) studiju programmas, pēc kuru apguves iegūst Latvijas 4. līmeņa profesionālo kvalifikāciju”. Programmu apjoms ir 80 - 120 KP (120 - 180 ECTS kredītpunkti), un tās **galvenokārt ir paredzētas profesijas apguvei**, taču to **absolventi var turpināt studijas** otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmās.

Tāpat šajā dokumentā doti augstākās izglītības ciklu noslēguma prasību apraksti. Koledžas absolventu kvalifikācijas raksturojumu skat. 1.1. tabulā.

1.1. tabula. **Koledžas absolventu kvalifikācijas deskriptori**

Raksturojums	<i>I. līmeņa profesionālās augstākās izglītības (koledžas) diplomam atbilstošās kompetences ietver vidējās izglītības absolventa kompetences un ir iegūtas profesionālās studijās, kuras notiek ciešā kontaktā ar attiecīgo profesionālo jomu</i>
	Papildu vidusskolas absolventa kompetencēm, I. līmeņa profesionālās augstākās izglītības diploma ieguvējs SPĒJ:
<i>Zināšanas un izpratne</i>	• parādīt vispusīgas un specializētas attiecīgajai profesionālajai jomai atbilstošas faktu, teoriju, likumsakarību un tehnoloģiju zināšanas un izpratni
<i>Spēja pielietot zināšanas</i>	• balstoties uz analītisku pieeju, veikt praktiskus uzdevumus attiecīgajā profesijā • parādīt prasmes, kas profesionālām problēmām ļauj rast radošus risinājumus
<i>Analīze sintēze,</i>	• formulēt, aprakstīt un analizēt praktiskas problēmas savā profesijā • atlasīt nepieciešamo informāciju un izmantot to skaidri definētu

<i>novērtēšana</i>	problēmu risināšanai • piedalīties attiecīgās profesionālās jomas attīstības darbā • parādīt, ka izprot attiecīgās profesijas vietu plašākā sociālā kontekstā
<i>Komunikācija</i>	• pārrunāt un argumentēti apspriest praktiskus jautājumus un risinājumu ceļus attiecīgajā profesijā ar kolēģiem, klientiem un vadību
<i>Vispārējās prasmes</i>	• ar zināmu patstāvības pakāpi mācīties tālāk, pilnveidojot savas kompetences • izvērtēt un pilnveidot savu un citu cilvēku darbību • strādāt sadarbībā ar citiem • plānot un organizēt darbu, lai veiktu konkrētus uzdevumus savā profesijā • veikt vai pārraudzīt tādas darba aktivitātes, kurās iespējamas neprognozējamas izmaiņas

Dokumentu analīze liecina, ka Latvijā ir izstrādāta pietiekama koledžas izglītību reglamentējošā bāze, kurā **koledžas definētas kā augstākās izglītības institūcijas**, kuras piedāvā **noteikta līmeņa augstākās izglītības programmas**.

Pirmā līmeņa studiju programmām nenoliedzami ir savas **priekšrocības**:

- tām ir sava vieta un nozīme **kvalifikāciju ietvarstruktūrā** ar sistēmā definētiem studiju rezultātiem;
- tām vairākumā ir izstrādāti **profesijas standarti**, kas ir veidoti sistēmiski kādas profesijas dažādu līmeņu apguvei, piem., 4. līmenī – vides tehnologs, 5. līmenī – vides inženieris utt.;
- tās paredz fleksiblu normatīvajos dokumentos reglamentētu **pāreju uz otrā līmeņa studiju programmām** un 5. līmeņa profesionālo kvalifikāciju;
- īsā cikla programmas ideālā variantā tiek veidotas kā profesionālā bakalaura pirmais studiju posms, kas dod 4. līmeņa profesionālo kvalifikāciju un **paplašina izvēles iespēju**: turpināt studijas vai iekļauties darba tirgū.

Izanalizējot 10 Eiropas valstu (<http://www.studyineurope.eu/>) izglītības programmu piedāvājumu (detalizētu informāciju skat. 1. pielikumā), var konstatēt, ka:

1. Vairumā Eiropas valstu ar jēdzienu "koledža" neapzīmē izglītības iestādi, kas piedāvā 1. līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmas.
2. Eiropas valstīs "koledža" (*Kolegija* - Lietuvā, *University College, Academy of Professional Higher Education* - Dānijā, *Polytechnics* – Somijā, *University of Applied sciences (Hochschule, Fachhochschule)* - Vācijā, *College* - Īrijā u.c.) ir augstākās izglītības mācību iestāde, kas piedāvā dažāda līmeņa izglītību, lielākoties profesionālā bakalaura un maģistra programmas, bet vairākās valstīs, piem., Vācijā, Īrijā - arī doktora programmas.
3. Īsā cikla jeb, mūsu izpratnē, koledžas programmas tiek piedāvātas Dānijā (*Academy Professional Higher education*), to ilgums ir 2 gadi, apjoms - 120 ECTS. Noslēgumā absolvents saņem t.s. *Academy Profession (AP) Degree*. Kā atzīst paši dāņi, *Academy Profession degree programme (AP Degree)* – augstākās izglītības programma, kurā ietverta teorijas apguve un uz praksi orientēta pieeja. Šajās programmās parasti ir mazāk studentu nekā universitātēs, jo Profesionālās augstākās izglītības akadēmijas (*Academies of Professional Higher Education*) piedāvā ierobežotu studiju programmu skaitu. Programmas tiek realizētas ciešā sadarbībā ar uzņēmējiem. Plaši tiek piedāvātas profesionāļu vieslekcijas, vizītes uzņēmumos, obligāta ir 3 mēnešu prakse Dānijas vai ārzemju uzņēmumos. AP grāds ir salīdzināms ar 3 gadīgā bakalaura pirmajiem 2 gadiem. Tas rosina AP grāda ieguvējus turpināt studijas universitātēs un biznesa skolās Dānijā vai ārzemēs.
Divgadīgas (120 ECTS) profesionālās (*Non-degree*) programmas tiek piedāvātas arī dažās *University College* Norvēģijā.
4. Studiju laiks koledžās Eiropā lielākoties ir 3 gadi (180 ECTS), studiju noslēgumā tiek iegūts profesionālā bakalaura diploms. Īrijas koledžās pastāv vēl daudzveidīgāks studiju piedāvājums: pēc 1 gada studijām absolvents iegūst *Professional Diploma*, pēc 1,5 gadiem - *Higher Diploma*, 3 līdz 4 gadiem - *Bachelor Diploma*. Pastāv arī dažāda ilguma programmas, kuru apguves noslēgumā tiek iegūts sertifikāts (*Certificate*).
5. Igaunijā koledžas tiek veidotas kā universitāšu struktūrvienības, tai skaitā - reģionos, Tartu Universitātes Narvas koledža, Pērnavas koledža, Tallinas Universitātes Hāpsalu koledža, Tallinas Universitātes Pedagoģijas koledža, Tallinas Tehniskās universitātes Tallinas koledža, Tallinas Tehniskās universitātes Tartu koledža, Tallinas Tehniskās universitātes Kuresāres koledža u.c. Koledžas piedāvā arī profesionālo izglītību, piem.,

divgadīgā sociālās aprūpes programma (120 ECTS), viengadīgā bērnu aukļu programma (60 ECTS) Tallinas Universitātes Pedagoģijas koledžā.

Komunikācija ar sadarbības partneriem **Lietuvā** un **Igaunijā** liecina, ka šais valstīs pirmā (īsā) cikla programmas līdz šim nav pietiekami attīstītas un reglamentētas. Par to sk. *Küllli All, Igaunijas nacionālā kvalifikāciju ietvarstruktūra* (EN) un Giedre Beleckiene, **5. līmenis – Lietuva** (EN) (<http://www.nki-latvija.lv/?p=1527>). Tomēr abu valstu pārstāvji pauduši stingru nostāju: svarīgi ne tikai attīstīt īsā cikla programmas, bet pat piedāvāt tās Latvijas iedzīvotājiem, jo sevišķi pierobežas teritorijās (piem., Valgā).

2.Latvijas koledžu un to piedāvāto studiju programmu atsevišķu kvalitātes rādītāju analīze

Lai izvērtētu koledžu un to programmu kvalitāti, autore izvirzīja šādus uzdevumus:

1. Noskaidrot tendences, cik absolventu turpina studijas 2. līmenī;
2. Noskaidrot tendences absolventu iesaistei darba tirgū uzreiz pēc koledžas beigšanas;
3. Izvērtēt zinātniski pētnieciskās darbības nepieciešamību koledžās;
4. Izvērtēt koledžu piedāvātās tālākizglītības/mūzikizglītības programmas;
5. Izvērtēt koledžu starptautisko sadarbību, studējošo un akadēmiskā personāla mobilitātes iespējas;
6. Noskaidrot kursu moduļu piedāvājumu, tai skaitā svešvalodās;
7. Noskaidrot kvalitātes vadības sistēmas esamību un specifiku koledžās.

Šo jautājumu noskaidrošanai tika analizēti 22 Latvijas koledžu pašnovērtējuma ziņojumi un gada pārskati, kas publiskoti mājas lapā (2 koledžām pašnovērtējuma ziņojumi mājas lapā nebija pieejami, vairākām koledžām pēdējais atrodamais ziņojuma gads bija 2009. vai par 2006., nepieciešamības gadījumā tika izmantoti arī AIP iesniegtie studiju virzienu pašnovērtējuma ziņojumi), kā arī koledžu piedāvāto 92 programmu pašnovērtējuma ziņojumi. Tāpat tika aptaujāti koledžu direktori (aptaujas anketa izsūtīta 24 koledžu direktoriem, atbildes saņemtas no 8 direktoriem) un 280 studējošie.

Pētījumā noskaidrots, ka virkne koledžu rūpīgi seko līdzīgu savu absolventu darba vai turpmākās izglītības gaitām, tomēr daudzās koledžās šī informācija nav apkopota.

Dokumentu analīze (pašnovērtējumu analīzi detalizēti skat. 2. pielikumā) liecina, ka koledžu programmas tiek realizētas atbilstoši to paredzamajiem gala rezultātiem:

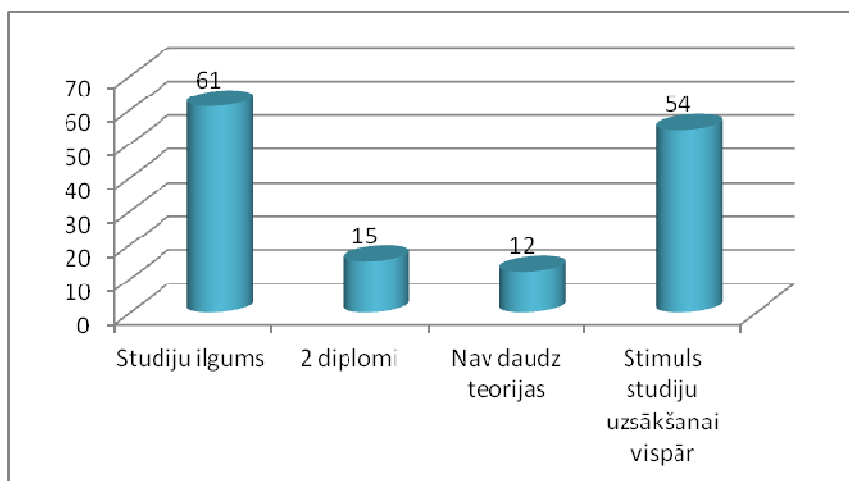
1. Absolventu sagatavošanai darba tirgum;
2. Absolventu virzībai tālākizglītībā un mūžizglītībā.

Būtiskākās **tendences** ir šādas:

1. Pēc koledžas absolvēšanas **darba tirgū iekļaujas aptuveni no 70 % līdz 80 % absolventu** (atsevišķās koledžās šis rādītājs ir vēl lielāks, tā, piem., Biznesa vadības koledžā tie ir 90 % absolventu, Malnavas koledžā – no 85 līdz 90 % absolventu).
2. Absolventu tālākās studijas ir atkarīgas no radniecīgu programmu esamības 5. kvalifikācijas līmenī. **Vidēji studijas turpina no 20 % līdz 30 % absolventu** (atsevišķās koledžās šis rādītājs ir lielāks, piem., Alberta koledžā tie ir 30 – 40 %, Rīgas 1. medicīnas koledžā - līdz pat 50 %, atkarībā no specialitātes).

Tas, ka koledžu absolventiem ir fleksiblas iespējas nākotnes plānu izvēlē, ir vērtējams pozitīvi, to apliecina arī studējošo aptauja, kurā tika noskaidrots, kāpēc studējošie izvēlas studēt pirmā līmeņa programmās, vai gluži pretēji - iestājas bakalaura vai 2. līmeņa profesionālajās augstākās izglītības programmās.

Aptaujā piedalījās 154 koledžu studenti un 126 augstskolas studējošie. Koledžu studentiem tika uzdots atvērtais jautājums „Kas noteica Jūsu izvēli studēt koledžas programmā?”. Atbilžu apkopojumu skat. 2.1. attēlā.

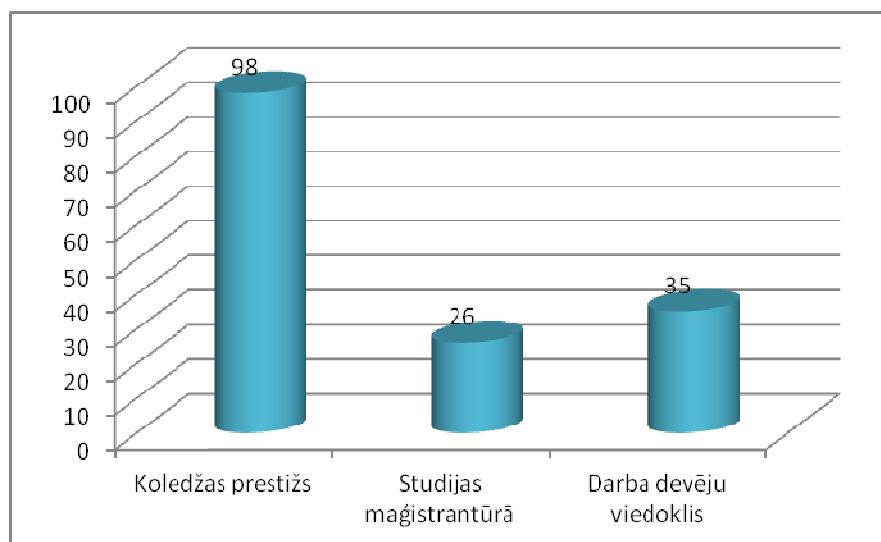

2.1.attēls . Respondentu atbildes uz jautājumu „Kas noteica Jūsu izvēli studēt koledžas programmā?”, 2012. gada aptaujas rezultāti

Koledžās studējošie atzinuši, ka viņu galvenais motivētājs ir **studiju ilgums** 2 līdz 3 gadi, kā arī **studijas koledžā kā stimuls izglītības ieguves uzsākšanai vispār**. Tāpat tika atzīts, ka

studējošos motivē praktiskas ievirzes studijas, kurās liela uzmanība netiek pievērsta teorijas izpētei, kā arī iespēja, tālāk studējot 2. līmenī, īsā laikā (1,5 - 2 gadus) iegūt otro (bakalaura vai 2. līmeņa profesionālās izglītības diplomu).

126 bakalaura un 2. līmeņa profesionālo studiju programmu studējošajiem tika uzdots „pretējs” jautājums - „Kāpēc Jūs nestudējat koledžas programmās?”. Atbilžu apkopojumu skat. 2.2. attēlā.

2.2.attēls . Respondentu atbildes uz jautājumu „Kāpēc Jūs nestudējat koledžas programmās?”, 2012. gada aptaujas rezultāti

Bakalaura un 2. līmeņa profesionālajās programmās studējošie atzinuši, ka galvenais **iesmesls**, kāpēc viņi **nav izvēlējušies studijas 1. līmeņa profesionālajās augstākās izglītības programmās**, ir **koledžas izglītības zemais prestižs sabiedrībā**, viņu pārliecība, ka **darba devēji augstu nevērtē koledžas absolventus** un nevēlas viņus ņemt darbā, kā arī respondentu **vēlme turpināt studijas maģistrantūrā**.

Iepriekš veiktajā 1. līmeņa profesionālo studiju programmu un koledžu kā mācību iestāžu akreditācijā par vienu no būtiskiem **kvalitātes vērtēšanas kritērijiem izvirzīta zinātniskā darbība**, kuras realizēšana koledžās vienmēr bijusi to „klupšanas akmens”.

Ir izveidojusies paradoksāla situācija: no vienas puses, koledžā iegūstama augstākā izglītība, koledžas ir iekļautas augstskolu sistēmā, tātad tajās **jāveic zinātniskā darbība**. No otras puses, koledžas ir izteikti profesionālas mācību iestādes, tajās **var tikt veikti praktiski pētījumi**. Lielākā daļa koledžu arī darbojas šajā virzienā, kā galvenos sasniegumus minot **kvalifikācijas darbu izstrādi**, kas, labākajā gadījumā top sadarbībā ar darba devējiem, pēc to

pasūtījuma, sliktākajā - gadu no gada tiek „atražoti” vienu un to pašu paraugtēmu pētījumi. Notiek ikgadējas **studējošo un akadēmiskā personāla zinātniski praktiskās konferences**, kas atsevišķās koledžās izvēršas par starptautiskām, dažās koledžās pētījumi tiek apkopoti **ikgadējos rakstu krājumos** (skat. 2. pielikumu). Iepriekšminētie fakti liecina, ka **par zinātnisko darbību to nosaukt nevar.**

To apliecina arī fakts, ka, izpētot koledžu piedāvāto studiju programmu pašnovērtējuma ziņojumus, var konstatēt – **50 % programmu nav iekļauti kursi, kas saistīti ar zinātniskā darba izstrādes pamatiem** vai tml. **Kursi**, kurus nosacīti var pielīdzināt zinātniskā darba pamatiem, un to kredītpunktu daudzums (piem., IT un statistika – 1 KP, Socioloģija – 2 KP, Socioloģijas pamati – 2 KP, Ievads studijās - 0,5 KP, Ievads specialitātē – 1 KP) **neliecina par kvalitatīvu pētniecības metožu un zinātniskā darba izstrādes pamatu apguvi**, vēl vairāk apgrūtinot un pat padarot neiespējamu zinātnisko pētniecību šajās mācību iestādēs.

Koledžas absolventu vājās prasmes pētniecībā ir būtisks klupšanas akmens tālākajās studijās 2. līmenī, ko pierāda autores personīgā vairāk nekā 10 gadu pieredze darbā ar koledžu un augstskolu studējošajiem.

Pēc iepriekš sacītā rodas jautājums: **kā atrisināt šo problēmu?**

Atbilde faktiski rodama Augstskolu likumā (<http://www.likumi.lv/doc.php?id=37967>) , **kur nav definēts, ka koledžās būtu jāveic zinātniskā pētniecība.** Tas ir augstskolu, akadēmiju un universitāšu uzdevums (tālāk tekstā autores uzsvērumi):

- „**Augstskolas** ir augstākās izglītības un **zinātnes institūcijas**, kas īsteno akadēmiskas un profesionālas studiju programmas, kā arī **nodarbojas ar zinātni, pētniecību** un māksliniecisko jaunradi. **Augstskolās** vismaz divdesmit procentiem no akadēmiskajos amatos ievēlētajām personām jābūt doktora zinātniskajam grādam. Akadēmijās vismaz trīsdesmit procentiem no akadēmiskajos amatos ievēlētajām personām jābūt doktora zinātniskajam grādam”.
- „Zinātniskā pētniecība ir ikvienas **augstskolas** darba neatņemama sastāvdaļa, un tajā saskaņā ar šā [Augstskolu] likuma 26. pantu piedalās viss **augstskolas** akadēmiskais personāls.”
- „**Augstskola** regulāri publicē apkopojošus informatīvos materiālus par veiktajiem pētījumiem, norādot konkrētās struktūrvienības un pētījumu autorus. Šos materiālus regulāri publicē **augstskolas** mājas lapā internetā valsts valodā un var publicēt citās Eiropas Savienības oficiālajās valodās.”

Problēmas risinājumam jābūt atspoguļotam oficiālos normatīvajos aktos, piem., jau minētajā Augstskolu likumā. Autore piedāvā divus variantus:

1. Skaidri **definēt atšķirības starp prasībām pētniecības (zinātniskās/ praktiskās) jomā augstskolās un koledžās.**
2. Skaidri **definēt zinātniskās pētniecības vietu un lomu koledžās realizētajās programmās.** Šajā gadījumā arī citos normatīvajos aktos, piem., profesiju standartos profesionālās darbības veikšanai nepieciešamo prasmju aprakstā būtu jāparedz pētnieciskās prasmes, bet kā profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās zināšanas strikti jādefinē arī zinātniskā darba pamati.

Ja zinātniskā pētniecība tiek noteikta arī kā koledžu darbības prioritāte, tad Augstskolu likumā jāiekļauj prasības akadēmiskā personāla zinātniskajai kvalifikācijai, kas faktiski ir **pretrunā ar koledžu kā profesionālās augstākās izglītības iestāžu koncepciju.**

Viens no augstākās izglītības iestādes kvalitatīvas darbības rādītājiem ir **dažādu tālākizglītības un profesionālās pilnveides programmu piedāvājums.** Izanalizējot koledžu darbību 2011.-2012. gadā, var secināt, ka tālākizglītības programmas un kursi piedāvāti **13 (54 %)** no 24 **koledžām.** Programmu un kursu skaits ir ļoti dažāds: no vienas profesionālās tālākizglītības programmas, piem., „Nekustamā īpašuma tirdzniecība un apsaimniekošana” Juridiskajā koledžā, "Robežapsardze" Valsts robežsardzes koledžā, līdz 45 profesionālās tālākizglītības kursiem Latvijas Universitātes Rīgas Medicīnas koledžā un 323 profesionālās pilnveides kursiem Valsts Policijas koledžā, kuros dalībnieku skaits 2011. gadā pārsniedza 6000. Neraugoties uz atsevišķu koledžu aktivitātēm profesionālās pilnveides jomā, **tālākizglītības piedāvājums joprojām ir viens no koledžu darbības vājajiem punktiem.**

Tāpat **viens no vājajiem punktiem ir starptautiskā sadarbība,** studējošo un akadēmiskā personāla mobilitāte. Koledžu pašnovērtējumu analīze liecina (skat. 2. pielikumu), ka **Erasmus** mobilitātes programmā iesaistījušās tikai **9 (37 %)** no 24 koledžām, turklāt šī **sadarbība lielākoties ir vienpusēja** - Latvijas studenti un docētāji studē vai stažējas partneraugstskolās, **ārzemju studējošo un viesdocētāju koledžās būtībā nav.** Starptautiskā pieredze dažās koledžās tiek iegūta, iesaistoties citos projektos, piem., **Nord Plus,** kā arī **sadarbojoties ar līdzīga profila mācību iestādēm ārzemēs,** Lietuvā, Polijā, Vācijā, Baltkrievijā, Īrijā, Dānijā, Norvēģijā, Čehijā, Zviedrijā, Somijā, ASV, Kanādā u.c. valstīs.

Koledžu studējošo un akadēmiskā personāla vājās svešvalodu (it sevišķi - angļu) zināšanas acīmredzot ir iemesls tam, ka **koledžas gandrīz nemaz nestrādā pie kursu moduļu (it sevišķi - svešvalodās) izveides**. Kā labu piemēru šeit var minēt tikai Alberta koledžu, kurā 2011./2012. studiju gadā uzsākts darbs pie studiju kursu un moduļu sagatavošanas angļu valodā. Šobrīd ir gatavi divi moduļi: *Radošas industrijas* un *Tiesību zinātnes: līgumu īpatnības Baltijas valstīs*, 4 moduļi tiek piedāvāti Grāmatvedības un finanšu koledžā, 14 moduļi ir izstrādāti Rīgas Tehniskajā koledžā. Diemžēl nav skaidrs, kādai mērķauditorijai visi iepriekšminētie moduļi ir radīti un cik klausītāju šos moduļus jau apguvuši.

Viens no kvalitātes novērtēšanas instrumentiem ikvienā organizācijā ir kvalitātes vadības sistēma. Pašnovērtējuma ziņojumu analīze liecina, ka **ikvienā no 24 koledžām tiek izmantota KVS**, vairumā gadījumu tā ir iekšēja, Sociālās integrācijas valsts aģentūrā, Liepājas Jūrnieceības koledžā, Rīgas Celtnieceības koledžā un Latvijas Biznesa koledžā KVS veidota saskaņā ar ISO 9001 standartiem, Alberta koledžā - saskaņā ar ENQA standartiem.

3.Koledžu un to piedāvāto programmu kvalitātes uzlabošanas, pilnveides un konsolidācijas iespējas

Sabiedrībā daudzkreiz diskutēts par augstskolu pārmērīgi lielo skaitu Latvijā, tajā iekļaujot arī koledžas. No augstskolu pārstāvju puses koledžām daudzkreiz vēltīti skarbi epitēti, kā spilgtu piemēru var minēt A. Prikuli, kurš žurnālā „IR” 2012. gada decembrī rakstīja (autores izcēlums tekstā): „Jāprecizē jautājums. Latvijā ir 56 akreditētas augstākās izglītības iestādes, taču tikai 32 pēc likuma var uzskatīt par augstskolām: 6 universitātes (visas valsts sektorā), 10 akadēmijas (no tām 3 privātās), 16 augstskolas (10 privātās). **Eksistē arī 24 koledžas (7 privātās), taču tās ir atsevišķa grupa, par kuras attīstību jārunā atsevišķi (daļa no tām tiks inkorporēta augstskolās, tāpēc to skaits dabīgi saruks)** (<http://www.ir.lv/2012/12/10/vai-latvija-ir-par-daudz-augstskolu>).

Protams, kā viens no risinājumiem ir **koledžu integrācija augstskolās**. Šādi procesi jau skāruši vairākas Latvijas koledžas, kuras kļuvušas par augstskolu aģentūrām vai cita veida struktūrvienībām:

1. Latvijas Universitātes P.Stradiņa medicīnas koledža,
2. Latvijas Universitātes Rīgas Medicīnas koledža,
3. Rīgas Stradiņa universitātes Sarkanā Krusta medicīnas koledža,

4. Latvijas Kultūras koledža (integrēta Latvijas Kultūras akadēmijā),

5. Grāmatvedības un finanšu koledža (Baltijas Starptautiskās akadēmijas struktūrvienība).

Aptaujājot integrēto koledžu direktorus, tika konstatēti **ši procesa plusi un mīnusi** (skat.3.1. tabulu).

3.1.tabula. Koledžu integrācijas augstskolā izvērtējums

Plusi	Mīnusi
1.	2.
1. Koledža ir neatkarīga institūcija augstskolas sastāvā, kas nodrošina neatkarīgu patstāvīgu darbību un elastīgu lēmumu pieņemšanu augstskolas uzraudzībā.2. Koledžai ir nodrošināts neatkarīgs finansējums, optimāla finanšu līdzekļu plānošana un izlietošana (uz 1. janvāri bilancei nav jābūt „0”), kas nodrošina veiksmīgu ilglaicīgu plānošanu un efektīvu iepirkumu procesu realizēšanu.3. Valsts budžeta un pašu ieņēmumu izlietojumā koledža ir neatkarīga no kalendārā gada beigām, ir iespēja pašu ieņēmumus uzkrāt nākamajā gadā paredzamajiem projektiem, piemēram, ERAF un KPFI līdzfinansējumam, kas būtu problemātiski ar budžeta asignējumu finansētai nelielai iestādei.4. Iespēja piedalīties liela apjoma projektos, kuros nepieciešams līdzfinansējums. Iespējas elastīgi variēt ar finansējumu, mainot budžeta	1. Nav sakārtota juridisko dokumentu bāze valstiskā mērogā, kas nodrošinātu aģentūru normālu funkcionēšanu (nav definēts aģentūras statuss).2. Smagnēja, ilgstoša un neelastīga reaģēšana uz kādiem risinājumiem, kur lēmumu pieņemšana saistīta ar augstskolas Senātu, piem., licencējot un akreditējot studiju programmas, ir nepieciešama augstskolas Senāta un citu struktūrvienību saskaņošana, kas pagarina procesa realizācijas norisi.3. Zvērināta revidenta norādījumi ir kopēji visai augstskolai ar plašu un sarežģītu struktūru un dažkārt koledžai nav īstenojami vai piemēroti.4. Augstskolas akadēmiskais personāls vai pētnieki nav koledžas akadēmiskais personāls, tikai viesdocētāji, līdz ar to radot problēmas, realizējot nosacījumu “..vismaz puse akadēmiskā personāla ar pamatievēlēšanas vietu koledžā...”5. Finanšu atskaites, pārskati ir jāiesniedz gan IZM , gan augstskolai.

pozīcijas gada ietvaros bez ilgstošas finansēšanas plānu saskaņošanas. 5. Iespēja katru gadu augstskolas sastāvā iekļauties zvērināta revidenta pārbaudē (ir ikgadēja ārēja kontrole).	
6. Studiju programmām ir starpnovērtējums augstskolas Kvalitātes novērtēšanas komisijā pirms apstiprināšanas Senātā un iesniegšanas akreditācijai. 7. Akadēmiskā personāla sadarbība studiju programmas ietvaros. 4. līmenī jeb I. līmeņa augstākā izglītībā - docētāji ir augstas kvalifikācijas profesionāļi, kuri veiksmīgi darbojas savā nozarē darba tirgū un ir prasīgi darba devēji, taču vairumā programmu grūti atrast akadēmiski izglītotus profesionāļus, tāpēc, veiksmīgi sadarbojoties, var atrast vidusceļu. Programmā teorētisko bāzi var sniegt akadēmiski izglītoti speciālisti, bet programmas praktisko realizāciju uzņemas profesionāļi, amata meistari. 8. Nepieciešamības gadījumā ir pieejams atbalsts akadēmiskā darbībā, personālvadībā un juridiskajos jautājumos, kā arī pieeja paraugiem iekšējo normatīvo dokumentu izstrādei. 9. Augstskolas "vārds" nodrošina koledžas kā augstākās izglītības institūcijas atpazīstamība Latvijā un	6. Saspringtais psiholoģiskais mikroklimate gan koledžā, gan augstskolā sakarā ar izglītības iestāžu reorganizāciju. Nepietiekamas informācijas un skaidrojuma rezultātā katra no iesaistītajām pusēm otru uztver kā draudu (darba slodze, alga utt.) 7. Reorganizētai pusei (aģentūrai) jāatrod iekšējie resursi, lai veiktu visu reglamentējošo dokumentu pārstrādi atbilstoši jaunajai situācijai. 8. Reorganizācijas rezultātā mazinās reorganizētās puses (koledžas) zīmola atpazīstamība.

pasaulē. 10. Kopīgas mācību tehniskās bāzes izmantošana, balstoties uz savstarpējo vienošanos pamata ar augstskolu. 11. Iespējas zinātniskajā darbībā: sadarbība konferencēs – ar fakultātēm, mācībspēkiem, ar zinātniskajiem institūtiem (idejas par kopīgiem pētījumiem – pārsvarā studentiem).	

Šādam risinājumam varētu būt **pozitīvs rezultāts – zinātniskās darbības pilnveide**, izmantojot augstskolas pieredzi un akadēmiskā personāla zinātnisko kapacitāti, plānveidīga, **vienkāršota koledžas programmu absolventu tālākās izglītības nodrošināšana** 2. līmeņa programmās. Koledžas kā augstskolu (sevišķi - juridisko personu dibināto) struktūrvienības sekmīgāk **varētu risināt izglītības eksporta jautājumus**, jo līdzšinējā pieredze liecina, ka Austrumeiropas valstis (Baltkrievija, Krievija, Uzbekija, Kazahstāna, Gruzija u.c.), kam Latvijas kā Eiropas valsts izglītība šķiet pievilcīga, neizprot pašreizējo koledžu statusu, tāpēc sadarbība un koledžas programmu eksports līdz šim ir nesekmīgs.

Jāatzīst, ka visas koledžas augstskolās integrēt nebūs iespējams, tāpat jāmeklē vēl citi risinājumi.

Ņemot vērā piedāvāto programmu klāstu, koledžas var iedalīt vairākās grupās:

1. Pastāv koledžas, kuras realizē **noteikta profila programmas**, piem., Rīgas Celtniecības koledža (programmas - *Restaurācija, Arhitektūra, Būvniecība*); Rīgas Tehniskā koledža (programmas - *Autotransports, Elektriskās iekārtas, Elektronika, Inženiermehānika, Siltumenerģētika, Telekomunikācijas*; profilam neatbilstošas programmas - *Sekretariāta un biroja darbs*); Olaines Mehānikas un tehnoloģiju koledža (programmas - *Biotehnoloģija, Pārtikas produktu kvalitātes kontrole, Vides aizsardzības tehnoloģijas*); Ugunsdrošības un civilās aizsardzības koledža (*Ugunsdrošība un ugunsdzēsība*); Valsts policijas koledža (*Policijas darbs*); Valsts robežsardzes koledža (*Robežapsardze*); Kosmetoloģijas koledža (*Estētiskā kosmetoloģija*). Pie tādām pieskaitāmas arī medicīnas koledžas, 3 no 5 jau ir integrējušās universitātēs.

2. Virkne koledžu definējamas kā **reģionālās koledžas**, piem. Malnavas koledža, Jēkabpils Agrobiznesa koledža, Liepājas Jūrniecības koledža, Daugavpils Medicīnas koledža.
3. Koledžas, kas **ieņēmušas** savu noteiktu **unikālu nišu**, piem., Sociālās integrācijas valsts aģentūra, kuras mērķauditorija ir cilvēki ar īpašām vajadzībām; Biznesa vadības koledža, kas piedāvā studijas tikai tālmācībā.
4. Koledžas (lielākoties - juridisko personu dibinātas), kas piedāvā **sociālo zinātņu un IT programmas** šādos studiju virzienos: *Ekonomika, Vadība, administrēšana un nekustamo īpašumu pārvaldība, Tiesību zinātne, Informācijas un komunikācijas zinātnes, Informācijas tehnoloģija, datortehnika, elektronika, telekomunikācijas, datorvadība un datorzinātne, Viesnīcu un restorānu serviss, tūrisma un atpūtas organizācija.*

Būtiskākais jautājums - kā uzlabot koledžu piedāvāto studiju programmu, sadalītu pa studiju virzieniem, kvalitāti. Te iespējami **vairāki modeļi** (tie ir **tikai autores teorētiski pieņēmumi, kas nav balstīti ekonomiskā pamatojumā un prasa tālāku detalizētu situācijas izpēti**):

1. **Strukturālas izmaiņas koledžu sistēmā** atkarīgas no studiju **virzienu akreditācijas rezultātiem**: ja netiek akreditēta neviena programma, kas AIP projekta ietvaros iekļuvusi 3. vērtēšanas grupā, var tikt slēgta Rīgas Uzņēmējdarbības koledža, kurā gandrīz visas programmas novērtētas kā neilgtspējīgas.
2. Koledžu sistēmā tiek veiktas šādas reformas:
 - 2.1 . Darbojas t.s. **noteikta virziena (profila) koledžas**, piem., Rīgas Tehniskā koledža (RTK) , Rīgas Celtniecības koledža, Olaines Mehānikas un tehnoloģiju koledža, kuras realizē tikai noteiktas programmas, **profilam neatbilstošās programmas tiek nodotas citu koledžu pārvaldībā**, piem., *Sekretariāta un biroja darbs* no RTK tiek pārcelts uz citu koledžu.
 - 2.2 . Minimālā programmu (katrā koledžā - 1programma) un nelielā studējošo skaita dēļ **tiek apvienota Valsts policijas koledža, Ugunsdrošības un civilās aizsardzības koledža**, veidojot vienu, piem., Valsts drošības koledžu. Rīgas 1. Medicīnas koledža un Sociālās integrācijas valsts aģentūra kļūst par Rīgas Stradiņa Universitātes aģentūrām.
 - 2.3 . **Reģionālās koledžas**, piem., Malnavas koledža, Valsts Robežsardzes koledža **kļūst par Rēzeknes augstskolas aģentūrām**, Jēkabpils Agrobiznesa koledža - par LLU aģentūru.

2.4 . Daugavpils Medicīnas koledža tiek integrēta Daugavpils Universitātē.

2.5 . Liepājas Jūrniecības koledža kļūst par Latvijas Jūras akadēmijas aģentūru.

2.6 . **Juridisko personu dibinātās koledžas darbojas sociālo zinātņu un IT sfērā.**

3. Tiek veidoti augstākās **izglītības iestāžu konsorcijs**:

3.1. Konsorciju veido Rīgas Tehniskā universitāte, Rīgas Celtniecības koledža, Rīgas Tehniskā koledža un Olaines Mehānikas un tehnoloģiju koledža. Kā potenciālie sadarbības partneri varētu būt arī Transporta un sakaru institūts un Rīgas Aeronavigācijas institūts.

3.2. Tiek apvienota Valsts policijas koledža, Ugunsdrošības un civilās aizsardzības koledža, Valsts Robežsardzes koledža, veidojot vienu, piem., Valsts drošības koledžu, kura dislocējas Rēzeknē, veidojot konsorciju ar Rēzeknes augstskolu un Malnavas koledžu .

3.3. Konsorciju veido Rīgas Stradiņa universitāte, Rīgas 1. Medicīnas koledža, Sociālās integrācijas valsts aģentūra, Latvijas Universitātes P.Stradiņa medicīnas koledža (pāriet RSU pārvaldībā), Latvijas Universitātes Rīgas Medicīnas koledža (pāriet RSU pārvaldībā), Rīgas Stradiņa universitātes Sarkanā Krusta medicīnas koledža.

Secinājumi un priekšlikumi

Secinājumi

1. Dokumentu analīze liecina, ka Latvijā ir izstrādāta pietiekama koledžas izglītību reglamentējošā bāze, kurā koledžas definētas kā augstākās izglītības institūcijas, kas piedāvā noteikta līmeņa augstākās izglītības programmas.
2. 1. līmeņa profesionālajām augstākās izglītības studiju programmām ir sava vieta un nozīme kvalifikāciju ietvarstruktūrā ar sistēmā definētiem studiju rezultātiem, tām vairākumā ir izstrādāti profesijas standarti, kas ir veidoti sistēmiski kādas profesijas dažādu līmeņu apguvei, šīs programmas paredz fleksiblu normatīvajos dokumentos reglamentētu pāreju uz 2. līmeņa studiju programmām un 5. līmeņa profesionālo kvalifikāciju. Īsā cikla programmas ideālā variantā tiek veidotas kā profesionālā bakalaura pirmais studiju posms, kas dod 4. līmeņa profesionālo kvalifikāciju un paplašina izvēles iespēju: turpināt studijas vai iekļauties darba tirgū.

3. Koledžu pašnovērtējumu un direktoru aptaujas rezultāti liecina, ka koledžu programmas tiek realizētas atbilstoši paredzamajiem studiju gala rezultātiem: pēc koledžas absolvēšanas darba tirgū iekļaujas aptuveni 70 % - 80 % absolventu, studijas nākamajā līmenī turpina 20 % - 30 % absolventu.
4. Viens no neatrisinātiem jautājumiem ir zinātniskās darbības nepieciešamība koledžās. Izpētot koledžu piedāvāto studiju programmu pašnovērtējuma ziņojumus, var konstatēt, ka 50 % programmu nav iekļauti kursi, kas saistīti ar zinātniskā darba izstrādes pamatu apguvi. Augstskolu likumā savukārt nav minēta nepieciešamība veikt zinātnisko darbību koledžās, norādot, ka tā ir augstskolu darbības būtiska sastāvdaļa.
5. Viens no augstākās izglītības iestādes kvalitatīvas darbības rādītājiem ir dažādu tālākizglītības un profesionālās pilnveides programmu piedāvājums. Izanalizējot koledžu darbību 2011.- 2012. gadā, var secināt, ka tālākizglītības programmas un kursi piedāvāti 13 (54 %) no 24 koledžām.
6. Viens no vajajiem punktiem koledžās ir starptautiskā sadarbība, studējošo un akadēmiskā personāla mobilitāte. Koledžu pašnovērtējumu analīze liecina, ka *Erasmus* mobilitātes programmā iesaistījušās tikai 9 (37 %) no 24 koledžām, turklāt šī sadarbība lielākoties ir vienpusēja, ārzemju studējošo un viesdocētāju koledžās būtībā nav.

Priekšlikumi

1. Lai atrisinātu jautājumu par zinātniskās darbības nepieciešamību koledžās, skaidri definēt atšķirības starp prasībām pētniecības (zinātniskās/ praktiskās) jomā augstskolās un koledžās vai arī skaidri definēt zinātniskās pētniecības vietu un lomu koledžās realizētajās programmās. Šajā gadījumā arī citos normatīvajos aktos, piem., profesiju standartos profesionālās darbības veikšanai nepieciešamo prasmju aprakstā būtu jāparedz pētnieciskās prasmes, bet kā profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās zināšanas strikti jādefinē arī zinātniskā darba pamati. Ja zinātniskā pētniecība tiek noteikta arī kā koledžu darbības prioritāte, tad Augstskolu likumā jāiekļauj prasības akadēmiskā personāla zinātniskajai kvalifikācijai, kas faktiski ir pretrunā ar koledžu kā profesionālās augstākās izglītības iestāžu koncepciju.
2. Lai veicinātu pētniecisko darbību koledžās, koledžu absolventu kvalifikācijas deskriptoru sarakstā iekļaut prasmes veikt noteikta līmeņa praktiskus pētījumus.

3. Kā studiju virzienu kvalitātes novērtēšanas kritēriju koledžās izvirzīt tālākizglītības programmu piedāvājumu, kā arī ārzemju viesdocētāju esamību virziena programmās.
4. Kā akadēmiskā personāla atlases un ievēlēšanas noteiktā amatā kritēriju izvirzīt svešvalodu zināšanas, spēju vadīt lekcijas svešvalodās.
5. Viens no risinājumiem 1. līmeņa profesionālo studiju programmu un koledžu kā augstākās izglītības institūciju darbības pilnveidei varētu būt koledžu integrācija augstskolās. Strukturālās izmaiņas ietekmētu ne tikai valsts finansiālo līdzekļu sadali, bet veicinātu studiju programmu, sagrupētu pa studiju virzieniem, plānošanu, organizēšanu, kvalitātes novērtēšanu, nodrošinājumu ar kvalificētu akadēmisko personālu, vienotas materiāli tehniskās bāzes un infrastruktūras izmantošanu, veicinātu starptautisko sadarbību, attīstītu un pilnveidotu zinātnisko pētniecību, kā arī izglītības eksportu.
6. Nākotnē ieteicams veidot arī plašākus augstākās izglītības institūciju konsorcijs, kas tiktu veidoti nevis piespiedu kārtā, bet rastos kā labprātīgi veidojumi ar mērķi izmantot labākā akadēmiskā personāla (tai skaitā - ārzemju viesdocētāju) pieredzi, labāko infrastruktūru, ieviešot labas pārvaldības praksi, attīstīt starptautisko sadarbību un veicināt Latvijas augstākās izglītības eksportspēju.

Avoti un literatūra

Avoti

1. Augstskolu likums. <http://www.likumi.lv/doc.php?id=37967> ("Latvijas Vēstneša" tiesību aktu vortāls; aplūkots 09.01.2013.)
2. Augstskolu, koledžu un studiju virzienu akreditācijas noteikumi. <http://www.likumi.lv/doc.php?id=252142> ("Latvijas Vēstneša" tiesību aktu vortāls; aplūkots 09.01.2013.)
3. Latvijas izglītības sistēmas piesaiste Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūrai mūžizglītībai un Eiropas augstākās izglītības telpas kvalifikāciju ietvarstruktūrai". <http://www.nki-latvija.lv/publikacijas/nacionalie-zinojumi> (Latvijas Nacionālā koordinācijas punkta Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras piesaistei Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūrai mājas lapa; aplūkota 13.01.2013.)
4. Noteikumi par pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības valsts standartu. <http://www.likumi.lv/doc.php?mode=DOC&id=6397> ("Latvijas Vēstneša" tiesību aktu vortāls; aplūkots 09.01.2013.)
5. Pārskats par Latvijas augstāko izglītību 2011. gadā (galvenie statistikas dati). http://izm.izm.gov.lv/upload_file/Izglitiba/Augstaka_izglitiba/Statistika/2011/ (Izglītības un zinātnes ministrijas mājas lapa, aplūkota 12.01.2013.)
6. Profesionālās izglītības likums. <http://www.likumi.lv/doc.php?id=20244>) ("Latvijas Vēstneša" tiesību aktu vortāls; aplūkots 12.01.2013.)
7. Profesiju standarti. www.lm.gov.lv/upload/darba_devejiem/profesiju_standarti (Labklājības ministrijas mājas lapa; aplūkota 12.01.2013.)

Literatūra

8. <http://www.aiknc.lv> (Augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanas centra mājas lapa; aplūkota 13.01.2013.)
9. <http://www.studyineurope.eu> (EDALO Education Promotion Service mājas lapa; aplūkota 13.01.2013.)
10. Beleckiene G. 5. līmenis – Lietuva (EN) <http://www.nki-latvija.lv/?p=1527> <http://www.nki-latvija.lv/publikacijas/nacionalie-zinojumi> (Latvijas Nacionālā koordinācijas punkta Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras piesaistei Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūrai mājas lapa; aplūkota 13.01.2013.)

11. Külli A. Igaunijas nacionālā kvalifikāciju ietvarstruktūra (EN). <http://www.nki-latvija.lv/publikacijas/nacionalie-zinojumi> (Latvijas Nacionālā koordinācijas punkta Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras piesaistei Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūrai mājas lapa; aplūkota 13.01.2013.)
12. Prikulis A. Vai Latvijā ir par daudz augstskolu? <http://www.ir.lv/2012/12/10/vai-latvija-ir-par-daudz-augstskolu> (žurnāla „IR” mājas lapa, aplūkota 13.01.2013.)

Pielikumi

5.1 pielikums. **Koledžu izglītība (Eiropas valstu pieredze)**

5.2.pielikums. **Koledžu/ programmu pašnovērtējuma ziņojumu/gada pārskatu (2011./2012.) analīze**